

THE CASE STUDY IN "MAN AND NATURE" EDUCATION IN THE PRIMARY SCHOOL - A METHOD FOR DEVELOPING STUDENTS' NON-STANDARDITY

Viktoriya Hristova

University "Prof. Asen Zlatarov", Burgas, Bulgaria, viktoaliq@abv.bg

Abstract: Abnormality tempts all participants in the educational process - teachers, students, parents, and society. The manifestation of non-standard in the educational discourse is an increasingly discussed and prioritized task. In the dynamics of modern everyday life, the pedagogue faces the difficult but important task of showing creativity, looking for holistic methods, the application of which in daily work with students leads not only to factual accumulation of information (be it in the form of knowledge), but to provokes students to new, atypical ways of solving problems (both academically and in life).

That is why the development of non-standardity, viewed through the prism of modern educational paradigms, in the light of person-oriented learning, should be interpreted as a catalyst for changes developing the subjectivity of students.

Within the framework of this article, the case study is considered as a method for developing non-standardization in the teaching of "Man and Progeny" in the initial stage.

Case studies, understood as part of the problem-situational methods, can effectively not only form the knowledge, skills and attitudes embedded in the educational content, but also upgrade the individual key competencies, as well as the soft skills of the students (including non-standardization) already in primary school age.

In the present work, the advantages of learning through the case method are shown, separate classifications of the cases in the learning process are fixed, an algorithm for the effective application of the case at the initial stage is outlined, interpreted as a means of developing non-standardity.

The specificity of the educational content of "Man and Nature" necessitates the need to look for non-standard, highly effective and effective methods, in order for students not only to absorb the new knowledge, but also to form skills for learning by doing (according to J. Dewey), as well as to form and upgrade an environmentally friendly attitude towards the surrounding reality (natural, residential and social). This, in turn, allows us to hypothesize that the application of case studies in the study of "Man and the Progenitor" could lead to the development of the student's personality, by expanding his relationship with his surrounding environment. The application of case studies should be considered as a real opportunity for the development of non-standardization in the educational process in the elementary school, as it prepares students both for personal growth (both academically and in life) and for awareness of already existing causal investigative connections in the surrounding reality.

In the context of the researched issues, the article offers specific case studies, raising the hypothesis that their application in the "Man and Nature" classes would lead to stimulation of non-standardization of students in the elementary stage.

Keywords: case study, primary school, non-standard

КАЗУСЪТ В ОБУЧЕНИЕТО ПО „ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА“ В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ – МЕТОД ЗА РАЗВИТИЕ НЕСТАНДАРТНОСТТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Виктория Христова

Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Бургас, viktoaliq@abv.bg

Резюме: Нестандартността изкушава всички участници в образователния процес – и учители, и ученици, и родители, и обществото. Проявата на нестандартност в образователния дискурс е все по-дискутирана и приоритетна задача. В динамиката на съвременното ежедневие, пред педагога стои нелеката, но важна задача да проявява креативност, да търси холистични методи, чийто приложение в ежедневната работа с учениците да води не само да фактологическо трупане на информация (било то във вид на знания), а да провокира учениците към нови, нетипични начини за решаване на проблеми (както в научен, така и в житейски план).

Ето защо развитието на нестандартността, разглеждано през призмата на съвременните образователни парадигми, в светлината на личностно-ориентираното обучение, следва да се интерпретира като катализатор на промени, развиващи субектността на учениците.

В рамките на настоящата статия казусът се разглежда като метод за развитие на нестандартността в обучението по „Човекът и природата“ в начален етап.

Казусите, разбирани като част от проблемно-ситуационните методи, могат резултатно не само да формират заложените в учебното съдържание знания, умения и отношения, но и да надградят отделните ключови компетентности, както и меките умения на учениците (включително и нестандартността) още в начална училищна възраст.

В настоящата разработка са изведени предимствата на обучението чрез метода на казусите, фиксирани са отделни класификации на казусите в процеса на обучение, очертан е алгоритъм за ефективно приложение на казуса в начален етап, тълкуван като средство за развитие на нестандартността.

Спецификата на учебното съдържание по „Човекът и природата“ налага необходимостта да се търсят нестандартни, високо ефективни и резултатни методи, с цел учениците не само да усвоят заложените нови знания, но и да формират умения за учене чрез правене (по Дж. Дюи), както и да формират и надградят екологосъобразно отношение към заобикалящата ги действителност (природна, жилищна и социална). Това, на свой ред, позволява да се изигне хипотезата, че приложението на казуси в обучението по „Човекът и природата“ би могло да доведе до развитие личността на ученика, чрез разширяване взаимовръзката му с неговата заобикаляща среда. Приложението на казуси следва да се отчете като реална възможност за развитие на нестандартността в образователния процес в началното училище, тъй като подготвя учениците както към личностно израстване (както в академичен, така и в житейски план), така и към осъзнаване на вече съществуващи причинно-следствени връзки в заобикалящата действителност.

В контекста на изследваната проблематика, в статията са предложени конкретни казуси, като се издига хипотезата, че приложението им в часовете по „Човекът и природата“ би довело до стимулиране на нестандартността на учениците в начален етап.

Ключови думи: казус, начално училище, нестандартност

1. НЕСТАНДАРТНОСТТА В СЪВРЕМЕННОТО ОБРАЗОВАНИЕ – НЕОБХОДИМОСТ НА НАШЕТО ВРЕМЕ

Динамиката на съвременното образование налага необходимостта не само от преосмисляне на основните приоритети в процеса на обучение, но и детерминира нелеката задача да се търсят подходящи методи за надграждане на знанията, уменията и компетентностите на учениците, и то още в начална училищна възраст. Ето защо в представената статия се издига тезата, че развитието на нестандартността, и то още в началното училище, следва да се тълкува като приоритет при ежедневната работата на учителите.

В динамиката на съвременно общество, целта на обучението в начален етап отдавна надхвърля схващането за механично натрупване на знания. Респективно, акцентът трябва да е съсредоточен върху изграждане не само на знаещи, но и на можещи, конкурентно способни личности. Това, от своя страна, налага следните предизвикателства пред съвременния учител:

- Да търси разнородни методи за стимулиране на нестандартността;
- Да подпомага евристичното мислене от страна на учениците;
- Да стимулира интеграцията на научни и житейски знания (т.е. да провокира усвоените знания, умения и компетентности да бъдат реално приложими извън класната стая);
- Да провокира учениците да търсят нови, конкретни, резултатни начини да се справят както с образователните, така и с житейските предизвикателства.

Приложението на компетентностноориентираното обучение, разбирано като една от съвременните задачи в образователната действителност, поставя проблема за развитието на нестандартността с особена острота. Използването на остарели методи, уклонът към механично заучаване на учебното съдържание, отказът на учителя да общува с учениците по достъпен и интригуващ начин, водят до необходимостта да се търсят ефективни начини за подпомагане творческото мислене на учениците.

Без претенция за детайлна изчерпателност, нестандартността в текущата статия се валидира с проявата на креативност, творческо отношение, способност да разбираш както околните, така и заобикалящата те действителност (природна, жилищна, социална).

Във връзка с въпроса за нестандартността, Н. Калоянова уточнява, че „обикновено нестандартността се разглежда като конструкт, който се проявява едновременно в интелектуално-творческата и поведенческата сфера на личността. Тя е специфичен човешки потенциал, който намира една или друга степен на проявление или даже варира като субстанция. (Калоянова, Н. (2022). Стимулиране на нестандартността в образованието чрез дизайн мислен. Бургас: Университетско издание „Управление и образование“ том 18 (3), ISSN 13126121).

Ето защо нестандартността може, най-обобщено да се тълкува като предпоставка за развитие на личността (в частност ученика от начално училище).

2. СПЕЦИФИКА НА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ ПО „ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА“ В НАЧАЛНОТО

Обучението по „Човекът и природата“ в началното училище представлява дидактическа дейност, целяща придобиване на основни знания, умения и компетентности по значими и глобални теми, заложен в учебното съдържание. (схема 1 и схема 2)

Изобр. № 1

Глобални теми от учебното съдържание на обучението по „Човекът и обществото“

Изобр. № 1

Глобални теми от учебното съдържание на обучението по „Човекът и обществото“ в IV клас

Сложността на заложените глобални теми налага необходимостта учителят не само да търси нестандартни методи за усвояване на учебното съдържание, но и резултатно да интегрира екологичния подход в процеса

на преподаване. Ето защо в обучението по „Човекът и природата“ учениците следва не само да усвоят отделните структурни компоненти от фиксираните глобални теми, но и да развият изследователския си интерес към заобикалящата ги действителност. Така те ще изградят уменията да анализират сложните взаимовръзки в заобикалящия ги свят, както и ще могат да взимат осъзнати, екологосъобразни решения при избора си на конкретно поведение не само в класната стая, но и извън нея.

3. КАЗУСЪТ В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Терминът „казус“ (от лат. „*casus*“) буквално може да бъде преведен като необикновен случай, прецедент. Когато казусът се разглежда като метод в педагогическата теория и практика, може да бъде тълкуван като частен, конкретен случай, взаимстван от учебната действителност (било то в теоретичен, или в практически контекст).

Приложението на казуси в началното училище обосновано може да се разглежда като метод с дидактическа значимост, тъй като води до вникване в конкретиката на представения проблем. Аналогично, казусите могат да бъдат разглеждани като резултатни методи за развитие на нестандартността (в частност развитие и надграждане на творческото мислене на учениците като компонент от екологичната им компетентност).

Когато казусът съдържа конкретика, обхваща отделен компонент от учебното съдържание по „Човекът и природата“, той ефективно може да спомогне учениците да излязат извън обичайната рамка, да осъзнаят взаимовръзките между основни екологически категории, както и да формират умения за екологическо прогнозиране.

4. КАЗУИ, СПОМАГАЩИ РАЗВИТИЕТО НА НЕСТАНДАРТНОСТТА

Търсейки взаимовръзката между приложението на казусите в обучението по „Човекът и природата“ и развитието на нестандартността на учениците в начална училищна възраст, в настоящата статия се издигат конкретни предложения.

Казус № 1

Клас: IV

Глобална тема: Човекът и здравословният начин на живот

„Лили е ученичка в трети клас. Тя не обича движението. Пътува с автомобила на родителите си до училище. Не участва в игрите на двора със съученици. Не се чувства спокойна да бяга и да се състезава с тях, тъй като не успява да е достатъчно бърза.

Когато учебния ден приключи, Лили се прибира и гледа клипове в социалните мрежи.

Всичко това я натъжава, тъй като забелязва подигравки и присмех от страна на своите съученици. Случвало се е дори и учителката по физическо възпитание и спорт да и се смее, че не успява да изпълни поставените задачи.“

Казус № 2

Клас: III

Глобална тема: Организмите и тяхната среда на живот

„Морето е среда на живот за много живи организми. Но все по-често ставаме свидетели как става все по-мръсно. Често виждаме как в нашето, Черно, море има платмасови бутилки, фасове, следи от нефт. Това пречи за размножаването на растенията, на животните. Защото морето е техен дом, точно като домовете, в които живеем ние.“

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Променящата се образователна и обществена среда, промените в екологическата обстановка в световен мащаб, поставят предизвикателството учителите да търсят резултатни и ефективни средства, чрез които учениците не само да усвояват отделните компоненти от учебното съдържание по „Човекът и природата“, но и да формират и надграждат уменията си за нестандартно, творческо възприемане на заобикалящия ги свят.

Приложението на казуси в начален етап може да се превърне именно в онзи „мост“ между добре познатото, традиционно заучаване на факти и приложението на компетентностноориентирано обучение. Планираното и добре обмисленото приложение на казуси дава възможността на учителите да интегрират екологическия подход в обучението по „Човекът и природата“. Така учениците не само ще надградят уменията си да поемат отговорност за последствията от своите действия при контактите си с близката ги заобикаляща среда, но и ще формират компетентности, чийто приложение не е тясно фиксирано към конкретна предметна област.

The author expresses his gratitude to scientific project NIH-467/2022, for the financing of this work.

ЛИТЕРАТУРА

- Мирчева, В. (2019). Съвременни акценти на здравното възпитание в начален етап на училището, i - ПО, том:13, 2019, стр.:1-6, ISSN (online):1312-899X
- Мирчева, В. (2020). Екологично образование в началния етап, Съвременният учител и предизвикателствата на информационното общество, издателство:УИ "Св. Климент Охридски", 2020, ISBN:978-954-07-5125-2
- Калянова, Н. (2022). Стимулиране на нестандартността в образованието чрез дизайн мислен. Бургас: Университетско издание „Управление и образование“ том 18 (3), ISSN 13126121
- МОН. (2020). За прехода от знания към умения. Извлечено от <https://web.mon.bg/bg/100770>: <https://web.mon.bg/bg/100770>
- МОН. (2020). Компетентности и образование. Извлечено от МОН: <https://web.mon.bg/bg/100770>
- European Commission (2009), European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF), Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
- Fien, J. (1993b): Education For The Environment - Critical Curriculum Theorising and Environmental Education, Geelong, Australia, Deakin University Press.
- Sotirova, M. (2002) . Child nonstandartness. Sofia: IAI (bul.)
- Yanitsky, O. (2020). Prospects of the Interdisciplinary & Systemic Approaches. Creative Education. 11. 913 – 925.
- Zaharieva, R. (2020). The nonstandard child – paradigm “standartness – nonstandartness” in education. <https://educmediabg.com/2015/04/25/>, (bul).